

הניסים של לחם הפנים

י' ניסים נעשו לאבותנו במקדש, ביניהם -

".....ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים" (אבות פ"ה, מ"ה).

על איזה פסול מדובר?

לפי רבנו יונה לא נפסל לחה"פ ביוצא ובלינה במוצאי יוה"כ, כשזמן אכילתו קצר. עפ"י רש"י ותוספות לא נטמאו לחה"פ או הבזיכים מכל סוגי הטומאה המפורטים בפ"ק דמנחות.

ונלע"ד שאין הכוונה לפסול מסויים אלא לכל פסול שהוא. וכן כתב הכלי יקר "לפי ששלשתן באו כנגד תורה ה' התמימה מכל מום ומכל פסול" (עוללות אפרים, קמ"ב).

בכל תהליך ייצור לחה"פ הייתה קפדנות והשתדלות רבה - בהכנת הסולת והלכונה, בלישת הבצק שלא יחמיץ, באפייה, ברדייה, בהרכבת הסניפין והקנים ששמרו על צורת לחה"פ ומנעו את עיפושו. לכאורה, במכלול בקרה קפדני שכזה הסיכוי לפסול שואף לאפס. ואמנם אסור לסמוך על הנס - "לא תנסו את ה' א-לקיכם" (דברים ו, ז).

אלא שאין הדבר כך. מתוך ניסיון אישי של עשורים באפיית לחמים ברור וידוע שלכל השתדלות יש גבול. ממילא אם לא היה נמצא פסול חודש שלם, או אף שנה תמימה - היה ניתן לומר שהדבר נובע מהשתדלות. אולם שלא יימצא פסול בכל 1311 השנים שהמשכן ושני בתי המקדש עמדו על תילם, זהו ודאי נס.

למה מנתה המשנה תחילה את העומר ושתי הלחם ורק לבסוף את לחה"פ, הרי תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם? בכך מלמדת אותנו המשנה קו"ח - מה העומר ושתי הלחם, שהם מנחת ציבור הקרבה רק פעם בשנה והיה בהם נס, קו"ח ללחה"פ שערכו אותו מדי שבת בשבתו.

הגמרא מוסיפה שני ניסים שנעשו בלחה"פ, אף שהם לא נמנים במשנה לעיל-

1. הלחם נשאר "חם" מזמן אפייתו ועד שסולק מן השלחן שבוע לאחר מכן.
2. כהן שאכל רק כזית לחה"פ, לאחר חילוקו בין המשמרות, שבע ואף הותר ממנו.

כתוב בגמרא –

"אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חִבְתְּכֶם לפני המקום סילוקו כסידורו דא"ר יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו שנאמר לשום לחם ח'ם ביום הלקחו" (חגיגה כו, ע"ב).

ורמז לנס בכתוב, "ח'ם ביום הלקחו" (שמואל א, כא, ז) בגימטריה "כי גדול ה' ומהלל מאד" (תהילים צו, ד), "דמה לך דודי לצבי" (שיר השירים ב, ז), "אצבע א- לוקים", "הוא א-לקינו אין עוד", "טובה וברכה", "כבודו מלא עולם".

בשבתות של פסח וסוכות ובשבת שלאחר חג השבועות (שלעולם אינו חל בשבת – "לא בד"ו פסח"), לפני החלפת הסדרים (ראה פרק ח - החלפת הסדרים בשלחן) היו הכהנים מוציאים את כלי ההיכל, המנורה והשלחן ועליו לחה"פ, להראות להמוני עולי הרגל את הנס הגלוי שבמקדש, שהלחם נשאר "חם" כמו ביום אפייתו. ורמז יש בדבר ש-"שלחן" בגימטריה "עלייה לרגל".

לפי הריטב"א, עולי הרגל ראו ממש את האדים עולים מהלחם –

"פירוש שהיה חם בשעת סילוק ולקחה כמו בשעת שימה. ונראה כי בשעת שימה ולקחה היה חם הרבה עד שהיה הבל יוצא ממנו כלחם היוצא מן התנור והיינו דאמרינן לקמן שמגביהין את השולחן עם הלחם שעליו ומראין אותו לעולי רגלים שיראו הנס הזה ואי אפשר להם לראות מרחוק שהיה חם אלא על הדרך שאמרנו" (חידושי הריטב"א על הש"ס, יומא כא ע"א).

"כסידורו כך סילוקו" - האם היה לחה"פ חם ביום סידורו? ידוע וברור שלא. מיד לאחר רדייתו מהתנור ביום ו' (או ביום ד', כשחל ר"ה ביום ה') הלחם חם, אלא שאז מעבירים אותו לדפוס זהב לקרוז, כדי שלא יתעפש, ומשם לשלחן השיש שבאולם שמקררו עוד (אבן שיש היא קרה). שם עמד הלחם כל ליל שישי עד למחרת, בשבת בבוקר – ורק אז מגיע זמן סידורו. נמצא שבשעת סידורו הלחם היה קר ולא חם!

ואם תאמר נס היה והשלחן חמם את הלחם כשהוא עליו, כך שבסילוקו היה חם. לית מאן דפליג שהיה נס בדבר, אולם באופן זה לא מתקיים "כסידורו כך סילוקו" – שכן סילוקו הוא חם וסידורו הוא קר. ואם תאמר שלפני סידורו חממו את הלחם, א"כ שלחן השיש שבאולם למה לי? היו יכולים להשאיר את הלחם בלשכת עושי לחה"פ כל ליל שישי וחם לו.